

## СУЧАСНА ПСИХОЛОГІЯ ІСНУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

**Боєв Владислав Дмитрович,**  
*студент 1 курсу, бакалаврату, «Психологія»  
навчально-наукового інституту права та психології  
Національної академії внутрішніх справ*  
**Науковий керівник:**  
*Петрова Ганна Миколаївна,  
доцент кафедри теорії, історії та філософії права  
навчально-наукового інституту права та психології  
Національної академії внутрішніх справ,  
кандидат філософських наук*

### ФІЛОСОФІЯ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ТА КУЛЬТУРИ У ТВОРЧОСТІ УМБЕРТО ЕКО

*Той, хто не читає, проживає лише одне життя  
Умберто Еко, «Ім'я рози» («Il nome della rosa»)*

Умберто Еко (1932-2016) - італійський філософ, теоретик культури, літературознавець і письменник, один із провідних представників семіотики, чий науковий внесок має вагомe значення для розвитку філософії інтерпретації. Еко обґрунтував підхід до тексту як відкритої системи значень, що передбачає множинність інтерпретацій, водночас підкреслюючи їхню обмеженість структурою тексту та культурно-історичним контекстом. Це підтверджується його працями, зокрема «Теорія семіотики» (1975), яка вважається однією з базових у цій галузі, а також «Семіотика та філософія мови» (1984), де сформульовано фундаментальні принципи інтерпретації знаків. Фундаментальні дослідження вченого з питань інтерпретації тексту й культури справили суттєвий вплив на розвиток гуманітарної думки XX століття, утвердивши розуміння тексту як відкритої системи смислів.

Майбутній дослідник змалку виявляв глибокий інтерес до історії, літератури та релігійств. Під час навчання в Туринському університеті він зосередився на середньовічній філософії, що визначило вектор його майбутніх наукових розвідок. Дослідження спадщини Фоми Аквінського стало підґрунтям для формування інтересу Еко до проблем природи знаків, структур мислення та принципів герменевтики, які згодом були розвинуті в межах його семіотичного підходу. У 1954 році здобуває університетську освіту, захистивши дисертацію «Естетика Фоми Аквінського» (1956), присвячену аналізу поглядів цього

видатного мислителя. Активно займається науковою та викладацькою діяльністю.

У своїх працях, зокрема в книзі «Теорія семіотики», Еко розглядав культуру як складну систему знаків, яку людина постійно інтерпретує. Вчений сформулював концепцію «відкритого твору» (праця «Відкритий твір» (1962)), згідно з якою будь-який текст допускає множинність інтерпретацій і не має єдиного остаточного значення. Водночас мислитель наголошував на межах інтерпретації, застерігаючи від її довільного і надмірного застосування (праця «Межі інтерпретації» (1990)).

У працях, присвячених сучасній культурі, Еко аналізує феномени масової культури, інформаційного суспільства та маніпуляції свідомістю у своїх роботах «Подорожі в гіперреальності» та «Апокаліптичний та інтегрований». Вчений показує, що в умовах надлишку інформації люди схильні створювати штучні смисли, зокрема теорії змов, намагаючись знайти приховані зв'язки там, де їх об'єктивно не існує, що розглядається у його збірці «Апокаліптичний і інтегрований». Таким чином, інтерпретація стає не лише інструментом пізнання, а й джерелом ілюзій.

Ідеї Еко досі залишаються актуальними, особливо в контексті аналізу теорій змов та маніпуляцій у мас-медіа. У своїх працях, зокрема в теоретичній роботі «Межі інтерпретації», а також у художньому романі «Маятник Фуко», де ці ідеї подано в образній формі, він аналізує механізми виникнення конспірологічного мислення, показуючи, що люди схильні шукати приховані зв'язки там, де вони об'єктивно відсутні. Особливу увагу Еко приділяв проблемі ідеологій. У концепції «ур-фашизму» («вічного фашизму», 1995) мислитель виділив психологічні та культурні ознаки авторитарних режимів, показуючи, як певні ідеологічні смисли закріплюються в культурі та відтворюються через інтерпретацію текстів, символів і наративів у різні історичні періоди. Також він висловлював ідею «нового Середньовіччя», вбачаючи в сучасному світі паралелі з періодом після занепаду Західної Римської імперії — роздробленість знання, домінування образів і нестабільність культурних систем, що, у свою чергу, ускладнює процес інтерпретації та посилює множинність і суперечливість смислів у культурі як системі знаків.

Помер 19 лютого 2016 року в Мілані. Його наукова спадщина справила суттєвий вплив на розвиток філософії, літератури та культурології й залишається значущою для сучасних гуманітарних досліджень. Ідеї Еко сприяли переосмисленню ролі тексту, культури та комунікації в сучасному суспільстві.

Список використаних джерел

1. Умберто Еко: Італійський письменник та літературний критик. URL: <https://www.britannica.com/biography/Umberto-Eco>

2. Остапчук Г.О. Комунікативна стратегія Умберто Еко. *Філософські обрії сьогодення*: Збірник статей, тез і доповідей V Міжнародної науково-практичної конференції «Філософські обрії сьогодення» / за заг. ред. Берегової Г.Д., Рупташ Н.В. Херсон: ДВНЗ «ХДАУ», 2017. С. 226-229. URL: <https://www.academia.edu/45636471/%D0%A4%D1%96%D0%BB%D0%BE%D1>

%81%D0%BE%D1%84%D1%81%D1%8C%D0%BA%D1%96\_%D0%BE%D0%B1%D1%80%D1%96%D1%97\_%D1%81%D1%8C%D0%BE%D0%B3%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F\_2017

3. Умберто Еко: Біографія. *УкрЛіб*. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/bio-zl/printit.php?tid=4298>

4. Сабадаш Ю. С. Умберто Еко: гуманізм культуротворчих ідей: монографія. К.: Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, 2012. 113 с. URL: [https://repository.mu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/246/1/sabadash\\_umberto\\_eko.pdf?utm\\_source](https://repository.mu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/246/1/sabadash_umberto_eko.pdf?utm_source)

**Волинець Яна Романівна**

*студентка 1 курсу бакалаврату, «Правоохоронна діяльність»  
навчально-наукового інституту права та психології*

*Національна академія внутрішніх справ*

**Науковий керівник:**

*Матвієнко Михайло Іванович,*

*доцент кафедри фізичної та тактичної підготовки  
навчально-наукового інституту права та психології*

*Національної академії внутрішніх справ,*

*кандидат педагогічних наук, доцент*

## **ДО ПИТАННЯ ПРО СУЧАСНУ ПСИХОЛОГІЮ ІСНУВАННЯ ГРОМАДСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА**

Сучасне громадянське суспільство України формується в умовах тривалої воєнної загрози, що супроводжується глибокими психологічними трансформаціями. Війна виступає не лише соціально-політичним, але й потужним психотравмуючим фактором, який змінює структуру суспільної свідомості та поведінкові моделі громадян [1].

За сучасними дослідженнями, психологічний стан суспільства в умовах війни характеризується одночасним поєднанням витривалості та виснаження, що створює новий тип соціальної реальності. Психологія громадянського суспільства в Україні сьогодні визначається балансом між адаптацією до стресу та його накопиченням [2]; [7]; [8].

В умовах війни громадянське суспільство трансформується від класичної моделі до мобілізаційної, де ключову роль відіграють: 1) самоорганізація; 2) волонтерство; 3) горизонтальні зв'язки [6].

Аналітичні звіти свідчать, що сектор громадянського суспільства в Україні демонструє високий рівень адаптивності та здатності до швидкої мобілізації ресурсів. Водночас, формується новий тип соціальної взаємодії — кризова солідарність [6].

Громадянське суспільство в умовах війни трансформується у систему психологічної підтримки та взаємодопомоги. Війна суттєво впливає на психіку людини та суспільні процеси, що характеризується як соціально-психологічний